

Milí čtenáři,

obáváte se chvíle, kdy vám někdo řekne, že patříte do starého železa? To já se na ten okamžik těším. Abych to objasnil, musím začít u svého kamaráda Vládi ze Soběslavi. Je to životem zběhlý člověk se širokým kulturním rozhledem a duchaplný společník. Je zdatný cyklista a taky přítel i znalec pěnivého moku. Takže se spolu nesetkáváme zrovna v knihovnách ani v muzeích, jestli mi rozumíte. Někdy v srpnu mi zavolal, že ve Veselí nad Lužnicí objevil zajímavou, útulnou lokalitu a jestli bych ji nechtěl taky prověřit. Byl jsem pro a on hned kontroval připomínkou, že je to z nádraží daleko a jestli bych tam nechtěl dojet na kole. Chvilí nám trvalo, než jsme se domluvili, že on myslel na kole z Budějovic a já na kole z veselského nádraží. S tím kolem jsem si to rozmýšlel a teprve na poslední chvíli jsem se rozhodl vzít je do vlaku. Věděl jsem, že ten rychlík podléhá povinné rezervaci jízdnicích kol, ale nedělal jsem si s tím starosti, protože mi bylo jasné, že uprostřed odpoledne všedního dne ten hytlák vytížený být nemůže. Paní v pokladně mě ovšem informovala, že lístek pro kolo mi do toho vlaku neprodá, protože jsem se nezarezervoval nejpozději dvě hodiny předem. A poradila mi, abych jel do Veselí o sedm minut později bohumínským rychlíkem, který tu rezervaci nevyžaduje (proč ji naopak potřebují pražské rychlíky, které jezdí skoro každou hodinu, to mi nikdo nevysvětlil). Asi bych na to kývl, ale nádražní rozhlas právě hlásil, že rychlík do Bohumína má půl hodiny zpoždění. Vyjádřil jsem tedy naději, že čtyřicet let poté, co lidé začali létat na Měsíc, nemůže být pro České dráhy problém dopravit jednoho cyklistu na vzdálenost mizerných čtyřiceti kilometrů. Paní pokladní rezignovaně řekla, abych se tedy domluvil na peroně přímo s osádkou vlaku. Stalo se: vlakvedoucí mi kolo přijala jako jediné do služebního vagónu zívajícího prázdnotou a já za ně ukázněně zaplatil jakési dvě taxi. Abych to neprotahoval, badatelská exkurse ve Veselí se nad očekávání vydařila, ovšem večer jsem na veselském nádraží absolvoval podobnou anabázi ještě jednou, byť v poněkud stručnějším vydání. Když mě rychlík unášel letní tmou k domovu, vytáhl jsem z prkenice hrst jízdének a začal jsem počítat. Zpáteční jízdenka pro mě stála 97 korun – bylo to v době, kdy jsem vážil 97 kilogramů, a tedy České dráhy si cenily dopravu každého kila mé váhy na jednu korunu. Mé omšelé kolo, které má necelých 15 kilo, ovšem přepravily za 240 korun: jeden kilogram obstarožního železa si tedy ČD cení šestnáctkrát více než živou hmotu. Pro jistotu jsem se ještě jednou podíval na ty jízdenky. Na dvou z nich bylo napsáno: Přírážka za neoprávněné použití služby úschova během přepravy. Prostě, kdybych se býval pokusil tu vlakvedoucí zmermocomnit, nemohl jsem dopadnout hůř. Závěrečná otázka se nabízí až čítankově, ale já ji přesto uvedu: Opravdu si České dráhy myslí, že tímto způsobem získávají pro ekologickou dopravu širokou veřejnost?

Listopadový Ďáblík přináší – jako v tom starém vtipu – zprávy dobré i špatné. Pokud si chcete sami rozhodnout, které přečíst dřív, tady je výběrový přehled. Dobrymi zprávami nepochybně jsou: historicky první jednání českého premiéra se zástupci nevládek, vyhlášení posledních zbývajících ptačích oblastí v jižních Čechách, úspěšná volba letošního Stromu roku i ochrannářské zásahy v jihočeských pískovných. Špatné zprávy jsou zastoupeny dvěma novými zákony, které odnímají občanům důležité nástroje na obranu proti realizaci stavebních (čti: hlavně dálničních) projektů, vládním záměrem posílit uhelnou i jadernou energetiku, ale patří sem i přípravy na kácení stromů v Blatné. Jinak máme také vyprávění o cestě za fotovoltaikou a úvahu o říjnovém chumelení. A dojde i na klima, motýly, pozvánky atd. Přejeme vám klidnou radost z melancholického podzimu.

Tomáš Malina

Jablka v županu

Pohledem z okna zjišťuji, že je něco divně. Jabloně ještě plné listů a některé i plodů, které jsme nestihli otrhat a uložit, ořešák Ferda a další stromy i keře se kloní pod těžkým mokřým sněhem. Ten se najednou snáší z těžkých mraků, ačkoliv ještě před pár dny jsem na zahradě chodil v krátkém rukávu. Z léta do zimy uprostřed října. I v dubnu to bylo tak – ze zimy skokem do skoro letních dnů. A najednou si uvědomuji, že to

sedí. Ano, tohle přeci říkají klimatologové už dlouho, že v důsledku celkové změny klimatu tady ve střední Evropě budeme muset zapomenout na jara a podzimy tak, jak jsme je znali. K tomu jako bonus dostaneme více extrémních jevů – horka a sucha, prudké bouře s přivalovými dešti, silné vichry. Navzdory pochybám některých politiků bychom se měli začít rychle přizpůsobovat. V první řadě zemědělci, lesníci, ale také zdravotníci, energetici, vodohospodáři, stavbaři, ale v podstatě všichni. Nejspíše bychom se též měli připravit i na vlnu uprchlíků z rozvojových zemí a v budoucnu i z těch částí Evropy, kde dopady budou mnohem výraznější. Už jsme do atmosféry přidali takové množství skleníkových plynů, že změna klimatu je nevyhnutelná. Ještě ale můžeme ovlivnit, jak moc se nám starý svět promění, abychom se vůbec dokázali adaptovat.

Vědci nepochybují, že klíč leží v našich vysokých emisích oxidu uhličitého, metanu a dalších plynů, které svými vlastnostmi zesilují skleníkový efekt. Česká republika se v jejich množství v přepočtu na hlavu řadí mezi největší světové špindíry. Musíme proto zásadně přebudovat naši energetiku, dopravu, snížit spotřebu energie v průmyslu i v budovách, změnit hospodaření s vodou v krajině. Možnosti máme, jsou i spočtené, stačí jen rozhodnutí. Na osobní úrovni, ale i na té společenské – firemní, obecní, krajské, republikové... Uvidíme také, co nám předvedou státníci v prosincové Kodani, kde se bude domlouvat nová celosvětová klimatická dohoda. Letošní ročník Ekofilmu otevíral film Čas hlupáků, který z pohledu roku 2055 hodnotil dobu, kdy ještě bylo možno předejít katastrofě. Náš čas. Budeme těmi hlupáky?

Edvard Sequens, psáno pro Krasec

Navrhovaná energetická koncepce vrací Česko do minulého století

Ministerstvo průmyslu a obchodu představilo návrh energetické koncepce. Podle Cally a dalších ekologických organizací navrhuje ministr Tošovský návrat k energetice minulého století. Plánuje například prolomit limity těžby a rozšířit tak uhelné velkolomy nebo těžit uran. Nová koncepce navíc nepočítá s dostatečným snížením exhalací skleníkových plynů. Podle vědeckých doporučení musejí velcí znečišťovatelé jako Česká republika omezit emise minimálně o 80 % do roku 2050, ale koncepce počítá s redukcí o 30 % nižší. Moderní energetika by naproti tomu měla splňovat několik základních předpokladů: nízké emise škodlivin, nezávislost na dovozu energetických surovin, možnost konkurenceschopné výroby podniků a nízké účty za energie pro rodiny.

Jiří Jeřábek z Centra pro dopravu a energetiku řekl: „S tímto návrhem by se Česká republika na prosincové konferenci v Kodani raději neměla ukazovat. Svět debatuje o redukcích emisí CO₂ do poloviny století pro průmyslové země v rozmezí 80-95% a my přicházíme s návrhem snížit emise pouze o polovinu.“

Edvard Sequens ze sdružení Calla doplnil: „Přestože čeští daňoví poplatníci budou muset zaplatit ještě nejméně 60 miliard korun na odstranění škod po těžbě uranu, přichází Tošovský s návrhem státních investic do otevření dalších ložisek, uvažováno je i opětovné chemické loužení. V rámci těchto zářivých představ se svých jaderných elektráren možná dočkají i v severomoravských Blahutovicích a východočeském Tetově.“

Hrozí, že tímto bude naše závislost na ruských technologiích a jaderném palivu posílena.“

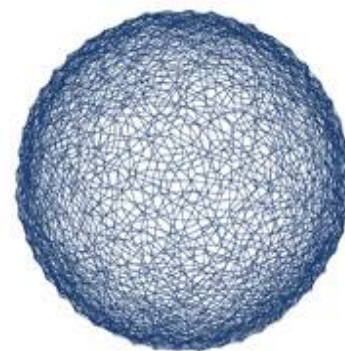
Jan Rovenský z Greenpeace sdělil: „Něco takového tu ještě nebylo. Ministr Tošovský natvrdo říká, že chce prolomit územní ekologické limity těžby uhlí v severních Čechách, začít s těžbou uhlí v Beskydech a zároveň že chce zachovat 'trvale přebytkovou energetickou bilanci české energetiky'. Jinými slovy: vyženeme z domova tisíce lidí v Horním Jiřetíně a Černicích a poškodíme Beskydy, abychom mohli dál ve velkém vyvážet elektrinu. Od ministra úřednické vlády je v situaci, kdy prolomení limitů odmítá 72 % občanů, podobný návrh opravdu neslýchaný.“

Martin Sedlák z Hnutí DUHA pak uzavřel: „Snižování emisí skleníkových plynů musí být leitmotivem energetické politiky, ale scénář ministerstva průmyslu tomu neodpovídá. Dostatek energie pro naše domácnosti i český průmysl lze získat pomocí snižování energetické náročnosti českých domů, efektivnější průmyslovou výrobou nebo využitím rozsáhlého potenciálu obnovitelných zdrojů. Příležitosti v energetické efektivitě jsou tak enormní, že debaty o uhelných dolech nebo atomových reaktorech vedle nich vypadají skoro jako poznámka pod čarou.“

Společná tisková zpráva Cally, Centra pro dopravu a energetiku, Greenpeace a Hnutí DUHA

Firmy pro klima

Koalice nevládních organizací působících v oblasti změn klimatu a jejích dopadů na rozvojový svět spustila webové stránky www.firmyproklima.cz. Firmy působící v České republice na nich mohou podpořit prohlášení s názvem Klimatická dohoda v Kodani – impuls pro trvale udržitelné hospodářství. Jedni z prvních signatářů Prohlášení jsou Vodafone, Rock Point a Solartec – tři firmy, které svojí dosavadní činností prokazují odpovědnost a zájem o životní prostředí. Dalších podepsaných podniků však díky Calle, která hromadně oslovila sektor obnovitelných zdrojů energie, valem přibývá.

Edvard Sequens

COP15
COPENHAGEN
UNITED NATIONS CLIMATE CHANGE CONFERENCE 2009

Prohlášení

„Klimatická dohoda v Kodani– impuls pro trvale udržitelné hospodářství“

Toto prohlášení je vydáno u příležitosti konání klimatické konference OSN v prosinci 2009 v dánské Kodani a je připravené ve spolupráci s Klimatickou koalici - platformou českých rozvojových a ekologických nevládních organizací

Čtvrtá hodnotící zpráva Mezivládního panelu pro změnu klimatu (IPCC) předkládá řadu důkazů, že lidská činnost významnou měrou přispívá ke změnám klimatu. Mění se podnebí představuje velmi závažný ekologický, sociální a ekonomický problém. Odstranění jedné z příčin – vysokých emisí skleníkových plynů a adaptace na měnící se klima vyžadují urgentní celosvětovou akci. Nejvíce postiženy změnou klimatu jsou a budou sice nejchudší rozvojové země, ale i Česko může očekávat závažné dopady. Včasná a vhodná reakce zabrání větším ekologickým i ekonomickým škodám v budoucnosti, ale je také příležitostí pro novou, moderní ekonomiku.

Pro odvrácení nejhorších změn je potřeba zajistit, aby globální průměrná teplota nevzrostla o více než 2°C oproti předindustriálním hodnotám. To podle IPCC znamená snížit globální emise skleníkových plynů do roku 2050 o nejméně 50 % (oproti roku 1990). Nezbytné je zapojení všech zemí, ale největší část snížení emisí připadne na průmyslově vyspělé země.

Nová globální klimatická dohoda uzavřená v rámci OSN musí být dostatečně ambiciózní, aby zabránila ještě nebezpečnějšímu nárůstu teplot a zároveň pomohla nastartovat přechod na nízkouhlíkovou ekonomiku. Měla by být právně závazná, s dlouhodobou vizí a tak poskytnout jasný plán snižování emisí a tím i jistější prostředí pro firemní investice. Vhodným doplňkem celosvětové dohody je přijetí účinné legislativy, která zabezpečí průběžné a dlouhodobé snižování emisí CO₂ na národní úrovni. „Zelené hospodářství“ přinese mnoho nových podnikatelských příležitostí, otevře další trhy a vytvoří potřebná pracovní místa. V České republice je potenciál snižování emisí skleníkových plynů veliký. Emisní náročnost českého hospodářství je jednou z největších v EU. Zvláště systém emisního obchodování představuje důležitou příležitost k efektivnímu snížení emisí CO₂.

Uvědomujeme si současně, že dobrovolné a inovativní postupy firem mohou v celosvětové reakci na klimatické změny velmi napomoci. Pokusíme se proto rozšířit možnosti našich firem k dalšímu snižování emisí, budeme podporovat emisně nenáročný životní styl našich zákazníků a zvyšovat transparentnost ve vykazování emisí spojených s činností našich firem.

V prosinci 2009 se v Kodani sejdou zástupci většiny států světa, aby se dohodli na nových pravidlech celosvětové reakce na změny klimatu. Níže podepsané společnosti podporují takovou novou klimatickou dohodu OSN, která předejde nebezpečnému narušení klimatického systému a nastaví cíle, podmínky a podporu pro investice potřebné pro modernizaci a přechod na nízkouhlíkové hospodářství.

Seznam podepsaných firem je na www.firmyproklima.cz

Ptačí oblasti Českobudějovické rybníky a Dehtář konečně schváleny

Na svém zasedání 26. října 2009 schválila vláda Jana Fischera napodruhé vyhlášení ptačích oblastí Českobudějovické rybníky a Dehtář, které se tak staly součástí evropské sítě chráněných území Natura 2000. Stalo se tak po týdenním přerušení jednání, které si zřejmě vymínil rezort zemědělství. Česká republika tímto krokem dostala svým závazkům vyplývajícím z členství v Evropské unii.

Ptačí oblast Českobudějovické rybníky byla vyhlášena pro ochranu husy velké, kopřivky obecné, kvakoše nočního, rybáka obecného a slavíka modráčka. Předmětem ochrany v Ptačí oblasti Dehtář mají být husa velká a rybák obecný. Jihočeské ptačí oblasti tak budou konečně kompletní. Nevládní organizace včetně Calla dlouholeté průtahy s vyhlášením posledních ptačích oblastí dlouhodobě kritizovaly a České republice za ně hrozil soudní postih.

Bližší informace o jihočeských ptačích oblastech a evropsky významných lokalitách naleznete v publikaci Natura 2000 – příležitost pro jižní Čechy, kterou Calla vydala v roce 2006 a lze ji stáhnout na adrese http://www.calla.cz/data/o_prirody/ostatni/natura.pdf. Pouze je třeba brát s rezervou konstatování o nevyhlášených ptačích oblastech Českobudějovické rybníky a Dehtář.

Jiří Řehounek

Vytváření a obnova tůň pro biodiverzitu

Konec října byl ve znamení dlouhých příprav na zemní práce ve třech jihočeských pískovnách. Skloubením přírodovědně hodnotných lokalit s reálně dostupnými pozemky jsme vytipovali tyto vhodné pískovny: Třebeč u Borovan, Hluboká u Borovan a Jitra u Borkovic.

V silně podmáčené pískovně Třebeč u Borovan jsme vytvořili, po dohodě se třemi různými vlastníky, těžkou technikou tři nové tůňky a v současné době probíhá jejich dokončování. Během několika málo dní byly tůně naplněny vodou, což svědčí o velmi silném prameni v okolí. V příštím roce bude velmi zajímavé pozorovat osidlování nových vodních ploch.

V další vybrané pískovně nacházející se v lesích u Borovan byla obnovena centrální zarostlá tůň. Porost orobince široolistého byl zredukován na minimum. Tento druh se šíří velmi rychle a dá se tedy předpokládat, že během několika let opět opanuje vodní plochu. Nyní se po zásahu v pískovně vyskytují vodní plochy v různé fázi sukcesního vývoje: tůně zcela bez vegetace, tůně zčásti zarostlé i zcela zarostlé tůně bez volné vodní hladiny. Pískovna v současnosti poskytuje ideální podmínky pro organismy s odlišnými nároky na prostředí.

Nejpřitažlivější pískovnou byla bývalá pískovna kolem Borkovických blat. Pískovna Jitra je také jednou z mála pískoven v jihočeském kraji, které také nebyly po ukončení těžby cíleně rekultivovány. (velká část vytěžených pískoven se totiž obnovuje na monokulturní povětšinou borovicový les, v horším případě dochází k zavezení vytěžené jámy odpadem nebo bahnem) Pískovna Jitra byla však ponechána přirozenému vývoji, a tím pádem se zde dnes nachází celá řada různých biotopů poskytující životní prostor mnoha skupinám organismů. Abychom zde udrželi i nadále co nejvyšší biodiverzitu obnovili jsme v první fázi našeho projektu zazeměné tůně. Další úpravy proběhnou na jaře příštího roku.

Olga Dvořáková

Likvidace svižníků se nekoná!

Před časem jsme v Ďáblíku informovali o záměru rekultivovat odkaliště českobudějovické teplárny. Na první pohled vypadal záměr celkem bezproblémově. Namísto „pustiny“ s rozsáhlou vodní plochou má vzniknout stromky osázená plocha s meandrujícím potokem. Proto většinu lidí asi překvapí, že uměle vytvořená „potoční niva“ by byla druhově daleko chudší, než dnešní odkaliště.

Výhoda odkališť spočívá totiž v několika charakteristikách prostředí. Obvykle je k dispozici velká a mělká vodní plocha, kterou vyhledávají ptáci či obojživelníci. Na odkaliště skoro nikdo nechodí, takže živočichové nejsou vyrušováni. Především se však jedná o tzv. oligotrofní stanoviště, to znamená místa s malým množstvím živin v půdě i ve vodě. Dnešní krajina je totiž doslova přehnojená, a to nejen kvůli samotnému hnojení ale i dalším zdrojům živin. Půda s nadbytkem živin „chutná“ pouze omezenému spektru rostlinných druhů, mezi něž patří např. kopřiva nebo akát. Na živinami chudých půdách naopak rostou druhy konkurenčně slabé a mnohdy velmi ohrožené, které by se v zapojené vegetaci na louce nebo třeba v porostu oněch kopřiv nedokázaly uchytit. Také mezi živočichy najdeme celou řadu specialistů na plochy nějakým způsobem narušované, kteří při jejich zarůstání rychle mizejí.

Typickým příkladem skupiny, která miluje podobná místa, jsou svižníci. Tito brouci z čeledi sřevlíkovitých patří mezi nejrychlejší hmyz. Především za slunečných dnů se pohybují v běhu i letu velkou rychlostí, která jim usnadňuje lov kořisti. Naši svižníci se vyskytují na polních a lesních cestách, v pískovnách, v lomech a na dalších místech s rozvolněnou vegetací. Právě odkaliště se tedy mohou stát přímo ideálním prostředím pro vývin jejich larev, které žijí v zemních chodbičkách a loví hmyz procházející po povrchu kolem nich.

Teplárenské odkaliště u Srubce a Nových Hodějovic hostí hned tři druhy svižníků. Nechráněného svižníka *Cicindela hybrida* a dva druhy chráněné – svižníka polního a svižníka písčinného. Ochranný status ovšem právě v této skupině hmyzu téměř nic neznamena.

Zatímco první dva druhy jsou ještě na vhodných místech v krajině poměrně běžné, u třetího by nám na spočítání současných míst výskytu v ČR stačily prsty obou rukou. V jižních Čechách známe z poslední doby pouhé tři lokality, z toho dvě už patrně zanikly (pískovna Halámky a náplav Malše). Odkaliště je tedy posledním místem v kraji, kde se ještě svižník písčinný vyskytuje.

Protože se na krajském úřadu a na Správě CHKO Třeboňsko rozjely rozhodovací procesy o rekultivaci odkaliště, pustili jsme se ve spolupráci s odborníky do přípravy připomínek. Jako hlavní cíl jsme si vytkli zachování biotopu svižníka písčinného, který je bezkonkurenčně nejvzácnějším místním obyvatelem. Bylo však nutné připomínkovat i likvidaci prostředí pro chráněné druhy obojživelníků, plazů a ptáků. Na druhé straně jsme museli zohlednit fakt, že odkaliště samo o sobě v krajině nemůže být zachováno, neboť se jedná o umělý lidský výtvar vydatně dotovaný vodou odjinud. Jeho rekultivace je navíc zákonnou povinností.

Výsledkem obou řízení je rozhodnutí, které rekultivaci a zásah do biotopů chráněných druhů povoluje, ovšem za dodržení celé řady podmínek. Osobně mne velmi těší, že všechny naše zásadní návrhy byly v rozhodnutí zohledněny. Podařilo se prosadit vytvoření tůní pro obojživelníky (včetně neprůtočných), byla upravena doba vypouštění vody a kácení dřevin s ohledem na životní cyklus obojživelníků a ptáků. Zejména se však podařilo před zavezením zachránit místa důležitá pro svižníka písčinného, ale i některé další druhy bezobratlých živočichů. Rozhodnutí ale neznamená konec aktivit, spíše jsme teprve na začátku. Biotop svižníků a dalších vzácných živočichů bude zapotřebí udržet v příznivém stavu. O to se budeme snažit v budoucnu.

Rád bych poděkoval dalším lidem, kteří se na formulaci stanoviska a souvisejících aktivitách podíleli. Za všechny především entomologům Jaroslavu Blížkovi, Michalu Gryczovi, Lukáši Čížkovi, Jana Farkačovi a za právní pomoc Pavle Matějkové. Díky!

Jiří Řehounek

Město Blatná si konečně povolilo pokácet nepohodlné stromy

Tak už je to tady. Po dlouhotrvajícím ataku na pokácení pěti vzrostlých dubů a buků před základní školou J. A. Komenského si město Blatná konečně prostřednictvím odboru životního prostředí městského úřadu akci povolilo. Soudně znalecký posudek na stav dřevin vyšel „bohužel“ pro stromy dobře, argumenty o narušování základů školy a chodníku se ukázaly také chabé, na řadu přišla tedy masáž orientovaná na nedostatečné oslunění učeben. Není proto divu, že místní Deník uvedl tiskovou zprávu Cally poněkud tendenčním titulkem: Zvítězí zdraví dětí nebo stromů?

Budova školy je přes sto let stará a památkově chráněná. Pyramidální buky a duby byly vysázeny nedlouho po její dostavbě a společně tvoří harmonický a jednotný celek jinak nevýrazného a zelení nijak neoplývajícího náměstí. Nic platné argumenty o nevratné újmě na „katalyzátorech“ zaneřádného ovzduší, nic platno, že škola – základ života, by měla jít svým žákům příkladem a vést je k přátelskému vztahu k přírodě, jíž není člověk pánem, ale součástí...

Calla oslovila i odborníka na prořezávky, který situaci na místě dobře zná a stromy též v minulosti ořezával. Ten potvrdil, že pro dostatečné oslunění učeben by postačil pravidelný ořez, samozřejmě ve spojení s vyhovujícím umělým osvětlením, které v současné době škola nemá. Sdružené osvětlení je přitom nutností ve všech školních zařízeních tohoto typu a věku. Škola si v několika, ne však ve všech dotčených učebnách, zadala měření osvětlení, které vyšlo paradoxně, co se složky denního světla týká, v souladu s normou(!), ovšem ve spojení s měřením umělého osvětlení již osvětlení předpisům neodpovídalo. Přes připomínky Cally, že nebyl jednoznačně zjištěn objektivní stav, město nyní vydalo rozhodnutí ke kácení. Proti kácení je i Česká inspekce životního prostředí, která může ze své pravomoci kácení stromů jediná zakázat. Calla ale vyzývá všechny místní, ke kterým se Dáblík dostane, aby dbali zvýšené pozornosti a sledovali, co se v okolí stromů děje. Je pravděpodobné, že ke kácení může být přistoupeno ještě předtím, než rozhodnutí nabude právní moci, tedy než bude rozhodnuto o našem odvolání. V případě zjištění kácení nebo jiného poškozování stromů prosíme o urychlené kontaktování České inspekce životního prostředí. Děkujeme!

Pavla Matějková

Stromem roku 2009 je Kotelská lípa - symbol boje proti těžbě uranu v Podještědí

Nejsympatičtější stromem se již počtvrté za sebou stala lípa: tentokrát Kotelská lípa z Libereckého kraje. Druhé místo obsadila Mladějovická lípa, na třetí příčce se umístil Kladrubský dub.

Slavnostní vyhlášení proběhlo 22. října v Brně na Koncertě pro stromy; vítězným stromům i jejich navrhovatelům zde zazpívala i poblahopřála Marta Kubišová.

Tisíciletá lípa rostoucí v osadě Kotel nedaleko Osečné obdržela díky rozsáhlé kampani občanského sdružení Naše Podještědí přes 11 tisíc hlasů. Kotelští získali pro svůj strom zejména příznivce z okolních obcí a škol. Na hlasovací archy se však podepisovali také čtenáři Krajské vědecké knihovny v Liberci nebo zákazníci Podještědského knihkupectví.

Kotelská lípa se od samého začátku ankety držela v čele, což svědčí hlavně o nadšení a skvělé kampani jejích navrhovatelů. Druhou příčku obsadila Mladějovická lípa s taktéž obdivuhodným počtem 7 805 hlasů, třetí se s 6 387 hlasy umístil památný dub rostoucí nedaleko benediktinského kláštera v Kladrubech.

Pro podporu nových výsad, které Nadace partnerství každoročně rozdává, se letos nasbíralo 170 460 Kč. Především se ale letos podařilo vyhrát stromu, který je pro obyvatele Osečné symbolem ochrany před záměrem těžby zde uranu. Ložiska uranu zde přitom leží pod jednou z největších zásobáren pitné vody v Evropě.

Zdroj: www.nadacepartnerstvi.cz, www.nasepodjestedi.cz, Pavla Matějková

Příklady táhnou

Osvícenější radnice si lámou hlavu, jak mají zakomponovat do městského prostředí torza starých stromů, kde se vyvíjejí vzácní brouci. Vymýšlejí se osvětové kampaně, padají správní rozhodnutí, řeší se bezpečnost občanů. K problému se dá ale přistoupit i z druhé strany a brát torza či pařezy jako vítané oživení.

Na jeden z takových příkladů jsem narazil v Soběslavi, dokonce na zahradě místní mateřské školy. Patrně s ohledem na bezpečnost hrajících si dětí zde padly dvě mohutné borovice vejmutovky. Pařezy však nebyly okamžitě vyfrézovány (což je v řadě měst běžná praxe

likvidující na kořenech žijící hmyz), ale naopak zůstaly na svém místě a mnohem vyšší než obvykle. Na fotografii vidíte, že se staly zajímavou součástí zahrady.

Vím, že vejmutovka je nepůvodní strom a pro naše dřevní brouky nemá až takový význam. Ochrana brouků ostatně jistě nebyla motivem vytvoření sovy a muchomůrky v soběslavské školce. Dobré příklady je však důležité ukazovat. Ponechání pařezů, torz či padlých kmenů v parcích, v zahradách a na dětských hřištích se dá řešit. Chce to jen dobrou vůli a trochu tvořivosti.

Jiří Řehounek

Ohlédnutí za přírodovědnými vycházkami

Po loňské přírodovědné vycházce na Vrbenské rybníky, která nebyla příliš propagovaná, jsme se letos společně s Rosou rozhodli v těchto aktivitách pokračovat. Připravili jsme celkem čtyři vycházky (Branišovský les, Za motýly do Mojského lesa, Výprava za netopýry a Kroužkování ptáků na tankodromu) a odezva veřejnosti pro nás byla milým překvapením. Desítky spokojených účastníků jsou pro nás samozřejmě i závazkem do budoucna, abychom si udrželi jejich přízeň i nadále.

Protože mezi účastníky přírodovědných vycházek je i řada čtenářů Ďáblíku, chceme se na Vás obrátit s nabídkou. Napište nám (na e-mail RehounekJ@seznam.cz nebo adresu Cally), kam byste se rádi v rámci přírodovědných vycházek v okolí Českých Budějovic podívali, případně na které skupiny organismů bychom měli další přírodovědné vycházky zaměřit. Uvítáme i další připomínky k obsahu nebo organizaci vycházek.

Na závěr se sluší poděkovat těm, kteří náš projekt přírodovědných vycházek v jeho počátcích podpořili. Projekt byl realizován v rámci sítě Krasec za finanční podpory Státního fondu životního prostředí a Ministerstva životního prostředí a spolufinancován Statutárním městem České Budějovice. Poděkování náleží také lektorům, se kterými panovala mezi účastníky vycházek vesměs velká spokojenost. Ptačí říší nás dvakrát provázal Petr Veselý, se síťkami a se Zdeňkem Hančem jsme vyrazili na motýly a s tajemným světem netopýrů nás seznámila Tereza Březinová (spolu s netopýřími samičkami Anežkou a Rozárkou). Děkujeme a příští rok na viděnou na některé z dalších přírodovědných vycházek.

Jiří Řehounek

Zelený čtvrtek: Kam se poděli denní motýli?

Na Zelený čtvrtek s entomologem Martinem Konvičkou se přišlo podívat 26 zájemců o ochranu hmyzu. Myslím, že nelitovali, protože autor přednášky je předním českým odborníkem na ohrožení a ochranu motýlů a navíc dovede předmět svého zájmu patřičně prodat publiku. V tomto příspěvku se pokusím shrnout některé důležitější věci, které na Zeleném čtvrtku zazněly, i pro čtenáře Ďáblíku.

Denní motýli tvoří jen velmi malou část našeho hmyzu. Z našeho území známe pouhých 161 druhů, z toho je ovšem už 19 druhů vyhynulých. Ze zbývajících druhů se jich 88 nachází v některé z ochranných kategorií ohrožení, nejhůře je na tom 23 kriticky ohrožených druhů. Mezi vyhynulým a ohroženým hmyzem tedy zaujímají nelichotivou čtvrtou pozici za vosami, včelami a vrubounovitými brouky. Podobné údaje o vymírání motýlů přitom existují i z dalších evropských zemí.

Podle Martina Konvičky je třeba, abychom se zamysleli nad příčinami tohoto stavu a hledali možnosti nápravy, pokud to alespoň trochu půjde. Trestání „amatérských“ sběratelů se přitom ukazuje jako naprosto neúčinná a v důsledku i kontraproduktivní metoda ochrany. Bez tisíců nadšených amatérů a jejich údajů bychom dnes jen stěží disponovali obrovským množstvím dat, díky nimž jsme vymírání motýlů a dalšího hmyzu alespoň stačili zhruba zmapovat. Naopak obrovské dotace na zalesňování a tzv. agroenvironmentální programy často přímo škodí, protože přispívají k vymírání

Vlajkovou lodí ochrany hmyzu by se proto měla stát ochrana jeho prostředí. Česká republika má poměrně hustou síť zvláště chráněných území a po vyhlášení ptačích oblastí a evropsky významných lokalit sítě Natura 2000 se už patrně příliš nerozšíří. Zbývají hlavně dvě cesty: 1. zlepšení péče o chráněná území s ohledem na bezobratlé živočichy; 2. zlepšení podmínek pro hmyz v krajině mimo zvláště chráněná území. Jednou z možných cest se zdá být např. využití „neužitečných“ ploch, jako jsou okraje silnic a železnic, opuštěné průmyslové areály nebo těžební prostory.

Státní ochrana přírody (a nejen ona) by se měla zamyslet nad současnou podobou péče o chráněná území. A naší krajině, nejen motýlům, by bezesporu prospěla větší pestrost stanovišť, která by narušila homogenitu obřích obilných lánů a smrkových monokultur. Denní motýli se vzhledem ke své nápadnosti a relativně dobré prozkoumanosti mohou stát modelovou skupinou, jejíž zlepšená ochrana by mohla prospět i dalším druhům bezobratlých živočichů vázaných na podobná stanoviště. Jednou z mnoha výhod tohoto hmyzího řádu je totiž také popularita u veřejnosti. Prostého občana samozřejmě nadechne ochrana krásných motýlů nepoměrně více než ochrana ohrožených druhů ovádů či vos, jakkoli o její potřebě nelze pochybovat.

Jiří Řehounek

MALÝ OPRAVNÍK BIOLOGICKÝCH OMYLŮ

Tak kdo je tady vlastně saranče?

Většina lidí z nějakého mně neznámého důvodu považuje kobylku zelenou za „saranče“. Použití středního rodu bych ještě odpustil, konec konců z hlediska českého jazyka je mimo odborné texty přípustné, ale ta determinace...

A přitom je to tak jednoduché! Kobylky mají dlouhá tykadla přesahující délku jejich těla, zatímco tykadla sarančí jsou velmi krátká. Můžete se o tom ostatně přesvědčit na fotografiích. Krom toho jsou mezi nimi i jiné významné rozdíly, podle nichž se už ovšem na první pohled rozeznat nedají. Saranče se živí rostlinnou potravou a cvrčí třením zadních končetin o krytky (přeměněný první pár křídel), zatímco dravé kobylky třou při cvrčení krytkami o sebe.

Zmíněný omyl má u nás překvapivě velkou skupinu zastánců, kteří jsou schopni se s entomologem tvrdě pohádat. Na obhajobu svého názoru argumentují, že „to velký zelený s bodcem na konci přece musí být saranče, protože co jiného by to bylo“, případně že „to bylo vodjakživa saranče“.

Lid obecný v tom ovšem není sám. Dokonce ani kniha knih Bible nemá v problematice příliš jasno. Jednu z ran egyptských totiž nezpůsobily ony příslovečné kobylky, ale zcela jistě stěhovavé saranče...

Jiří Řehounek

Nejen fotovoltaické elektrárny na vlastní oči

V pondělí 5. října jsme brzy ráno nastoupili do vlaku směr Brno. Začala naše studijní cesta na jihovýchodní Moravu. Organizátorem bylo občanské sdružení LEA – Liga Ekologických Alternativ. Akce byla určena především zástupcům měst a obcí a jejich technickým pracovníkům. Slíbeny byly exkurze nejzajímavějších a nejuspěšnějších projektů v oblasti solárních instalací ve zlínském regionu. Vlak se rozjel a v našem kupé se kromě mě a Edvarda Sequense ocitl i třetí člověk. Náš náhodný spolucestující, jak jsem se později dověděl, byl docent Vít Grulich, který vyučuje na Přírodovědecké fakultě v Brně a právě se vracel z pracovní návštěvy jižních Čech. S sebou měl papírové desky a po bližším zkoumání se ukázalo, že je v nich větší množství rostlin z jihočeského regionu. Jejich nový majitel je dokázal pojmenovat i latinsky, a tak jsem se nestačil divit, jak pěkně kulturně a environmentálně nám cesta začíná. Hovořilo se, pospávalo a občas i ukouslo ze svačiny, kterou si někteří vzali prozíravě na dlouhou pouť českými dráhami. A skutečně. Ukázalo se, že náš vlak nedojede do cíle tak rychle. Po necelých dvou hodinách se zastavil a my se vzápětí dozvěděli o požáru lokomotivy. Nebezpečí bylo však rychle zažehnáno díky hasičům, kteří se dostavili vzápětí. Pro téměř hodinové zpoždění se naše cesta prodloužila o dvě hodiny a v cílové stanici Olomouc jsme se ocitli po třetí hodině odpoledne. Na blízkém parkovišti nás vyzvedl pan Karel Merhaut z ligy ekologických alternativ a po rychlé jízdě a malém bloudění jsme se ocitli na prvním stanovišti studijní cesty v Pravoslavné akademii ve Vilémově.

Připojili jsme se k polské skupině zájemců o solární instalace, která byla již na místě a společně absolvovali prohlídku domu. Ředitel akademie pan Juriga nám představil ekumenický projekt „Církev pro budoucnost“, který je společnou iniciativou různých církví a chce přispět k rozšíření solárních instalací. Cílem projektu je realizace padesáti instalací na objektech jako jsou fary, azylové domy apod. Pravoslavná akademie vlastní fotovoltaický systém o celkovém výkonu 1344 W a solární systém pro ohřev vody o objemu okolo 1500 l. Dále provozuje kotel na biomasu v budově bývalého obecního úřadu. Jako bonus jsme shlédli fotovoltaický systém, jež si pan Juriga instaloval na svém rodinném domku. Protože se den již nachýlil a čekala nás ještě další cesta do ekologického centra v Hostětíně, musela si naše polsko-česká výprava pospíšet. Úmyslně píšeme polsko-česká, neboť počet Poláků převýšil počet Čechů.

Do Hostětína jsme dorazili již za tmy. Ekologické centrum Veronica nám poskytlo ubytování a druhý den jsme navštívili místní centrální výtopnu na biomasu. Ta je v provozu od roku 2000 a má výkon 732 kW. Kotel spaluje štěpky odpadního dřeva z okolních dřezpracujících závodů (500-600 t/rok). Platby za palivo nejdou mezinárodním plynárenským, elektrárenským či uhelným společnostem, ale obci a místním podnikatelům. Součástí centra je také moštárna pro výrobu nefiltrovaných šťáv s výrobní kapacitou do 300 tun jablek. Na střeše moštárny jsou instalovány fotovoltaické panely s výkonem okolo 8,9 kW. Najdeme tu i termo-solární kolektory, jež jsou součástí fasády. Hostětínské domácnosti používají solární kolektory již od roku 1997. Od stejného roku funguje v obci i kořenová čistíčka odpadních vod. A aby toho nebylo málo, vlastní tato ekologická obec se svými 240 obyvateli také veřejné osvětlení s nejmodernějšími svítidly, jež ročně uspoří téměř polovinu energie.

Ze vzorové ekologické obce jsme se vydali do Ostrožské Lhoty. Zdejší fotovoltaická elektrárna má celkový výkon 2,25 MW a patří k největším tuzemským zdrojům ekologické energie. Výstavba tohoto velkolepého projektu trvala dva roky. Elektrárna byla postavena ve třech etapách. Dozvěděli jsme se, že takovéto projekty jsou bezpečnostně chráněny. Kromě kvalitního plotu jsou zde i kamery a infračervená čidla. Při spuštění poplachu dostává signál i blízká policejní stanice. Hned vedle elektrárny vyrábí další společnost hliníkové konstrukce, na které se fotovoltaické panely umísťují. Majitel této společnosti nám prozradil, že zatím zakázky stoupají. To odpovídá všeobecnému rozšiřování elektráren tohoto druhu v posledním roce.

Další fotovoltaickou instalaci, již jsme navštívili, byla elektrárna v Dubňanech u Hodonína. S výkonem lehce přesahujícím 2 MW patří rovněž k největším svého druhu. Prohlídku vedl pan Jančík, zástupce firmy Sluneta, jež elektrárnu vlastní. Dozvěděli jsme se, že lokalita je místem s nejsilnější intenzitou slunečního záření v ČR. Mezi panely se pohybují kromě slunečních stínů i ovce a vytvářejí příjemný dojem ekologického podnikání. Náš průvodce na otázku po jejich počtu se smíchem odpověděl, že přesně neví. Ovcí totiž přirozeně přibývá a naopak některé po čase slouží za pokrm. Druhou zajímavostí – ovšem

technického rázu – byl zkušební otočný panel, tzv. „tracker“. Díky speciálnímu čidlu se natáčí tak, aby co nejefektivněji odrazil sluneční paprsky a vyráběl co nejvíce energie. „Trackerové“ technologie, které Sluneta zkouší, mají již osvědčené instalace německé společnosti Deger. Otočné a elektronické automatizační části od této společnosti jsou funkční na velkých „trackerových“ konstrukcích další unikátní fotovoltaické elektrárny v nedalekých Ratíškovcích. Přejezd tam trval jen pár minut. Pohled připomínal scénu ze sci-fi. Myslím, že málokdo z nás viděl naživo něco podobného. Okolo tří desítek otočných konstrukcí na betonových kruhových

patkách vyvolávalo dojem položivých gigantů, jejichž výkon 2,2 MW je taktéž úctyhodný. Natáčením panelů za sluncem lze totiž zvýšit výkon až o 30%. A to už stojí za to. Poslední „mega-elektrárna“, kterou jsme mohli obdivovat, se nachází u Sudoměřic v těsné blízkosti slovenských hranic. Raritou nebyl jen výkon 3 MW, ale i pestrá směsice různých typů panelů. Napočítal jsem 5. Poprvé jsem viděl amorfní druh panelů, který se vyznačuje tmavší barvou a jednotlivým vzezřením povrchu. Amorfní články se vyrábí nanášením křemíkové vrstvy (na rozdíl od křemíkových „podložek“, jež jsou základní částí mono a polykrystalických panelů). Povrch amorfních článků musí být při srovnatelném výkonu 2,5x větší, než u ostatních druhů panelů. Přináší ovšem celoroční výnos až o 10% větší. Tyto panely se používají tam, kde je k dispozici větší plocha. Sudoměřická elektrárna tvoří při pohledu z ptáčích perspektivy jakoby trojúhelník. To jsem zjistil při pohledu z dálničního mostu, který mi posloužil jako ideální místo pro fotografii obří fotovoltaické plochy při zapadajícím slunci. Pěkný pohled.

Poslední den naší studijní cesty nás zavedl do Zlína, lépe řečeno, na jeho periferii, k jižnímu svahu uzavřené části skládky komunálního odpadu. Lokalita se nazývá Suchý důl. Ředitel Technických služeb Zlín místo přejmenoval na „Zlatý důl“ – jistě tušíte proč: fotovoltaická elektrárna, kterou organizace provozuje, přináší jistě do její poklady nějakou tu částku navíc (a proč ne, slunce faktury neposílá). Elektrárna s výkonem 200 kW je postavena na místě zahrnuté skládky. I to je dobrý nápad. Někteří lidé, kterým záleží na ochraně krajinného rázu, totiž často argumentují, že velké plochy, jež zabírají fotovoltaické elektrárny, narušují estetiku krajiny. Umístění elektráren na místě bývalých skládek je proto zabitím dvou much jednou ranou. Ze „Zlatého dolu“ jsme vyjeli směrem na Rusavu. Obec nabízí rekreační služby, jejichž součástí je i koupaliště – Rehabilitační centrum Podhostýnského mikroregionu. Koupaliště bylo svého času největší termosolární instalací v ČR. V provozu je od roku 1985 (!). Termosolární systém pro přípravu teplé vody se skládá z 360 kolektorů, dvou výměníků italské výroby, třech akumulčních nádob o celkovém objemu 80m³ a dechlorační jímky. Recyklace vody je řízena automaticky s kontinuálním měřením teploty a regulací hodnot pH a Cl. Koupaliště je nekryté, přesto má voda na začátku října teplotu 21°C. Nikdo z naší výpravy však nevyužil možnosti si zaplavat, a tak jsme alespoň zhluboka dýchali místní čistý vzduch. Po obědě jsme se vzájemně rozloučili, zamávali polským přátelům a každý se vydal k domovu. Poláci na sever a většina Čechů na jih. Do jihočeských Budějovic jsme dorazili po dlouhé cestě vlakem dvě hodiny před půlnocí ve středu 7. října.

Vzestupný trend vzniku fotovoltaických elektráren (nejen na Moravě) ukazuje, že investice vložené do ekologického získávání energie kromě finančních výhod přinášejí i zvýšený zájem odborné veřejnosti. Doufáme, že se tento zájem bude postupně rozšiřovat i na veřejnost širokou a způsobí ve společnosti celkově výhodné podmínky pro realizaci ekologického získávání energie pro všechny bez výjimky. Není to tak dlouho, co jsem se dozvěděl od jedné kolegyně, že při návštěvě našich rakouských sousedů počítala spíše domy, na jejichž střeších žádné fotovoltaické ani termosolární panely nejsou. Ať se blýská na lepší časy a slunce se odráží od panelů a kolektorů i na našich střeších!

Vojtěch Šimek

Proces posuzování vlivů za životní prostředí je stále nedostatečný

Česká republika čelí mnoha žalobám. Jedna z nich kritizuje nedostatečnou možnost veřejnosti dosáhnout soudní ochrany svých práv. Na základě této žaloby měla být přijata legislativní změna, která by současný stav zlepšila. Místo toho však dnes senátoři schválili novelizaci, která situaci naopak výrazně zhoršuje. Na nedostatečnou možnost veřejnosti bránit svá práva před soudem v řízeních o posuzování vlivů na životní prostředí nás Evropská komise upozorňovala již před několika lety. Nic se však nestalo, k nápravě ze strany

České republiky nedošlo. Na konci září 2009 byla proto na Českou republiku podána žaloba u Evropského soudního dvora.

Ve snaze řešit tuto situaci bylo předloženo několik návrhů na změnu zákonné úpravy. Nyní však byla Parlamentem přijata úprava, která možnost požadovat ochranu svých práv před nestranným a nezávislým soudem nijak nerozšiřuje. Naopak, současný stav ještě zhoršuje. V zákoně o posuzování vlivů na životní prostředí byl totiž nově vyloučen tzv. odkladný účinek žalob.

Vyloučení tohoto prostředku znamená, že přestože v budoucnu napadnete určité rozhodnutí před soudem, tento váš krok nebude mít žádný vliv na možnost vykonávat oprávnění, která z tohoto rozhodnutí vyplývají. Jinými slovy, ve skutečnosti se bude dále postupovat podle rozhodnutí, jejichž zákonnost byla napadena. Co z toho může v praxi vyplývat, vysvětluje právnička Zeleného kruhu Petra Humlíčková: „*Představte si, že na základě rozhodnutí stavebního úřadu vyrostete ve vašem těsném sousedství velká fabrika. I když se třeba v budoucnu ukáže, že rozhodnutí, které její výstavbu umožnilo, bylo vydáno v rozporu se zákonem (např. proto, že továrna způsobuje nadměrnou zátěž pro místní životní prostředí), továrna bude mezitím dokončena a zprovozněna. V souvislosti s její výstavbou a provozem však mohou vzniknout nenahraditelné škody. Právě těm má zabránit tzv. odkladný účinek žaloby, který byl však rozhodnutím senátorů v těchto případech vyloučen.*“

Rozhodnutí Senátu významně poškozuje základní principy fungujícího právního státu – právní jistotu. Nepřispěje ani ke kultivaci právního prostředí. Každý totiž bude vědět, že pokud se mu podaří dosáhnout rozhodnutí, má vyhráno. Toto rozhodnutí je totiž fakticky soudně nepřezkoumatelné.

Není všemu konec, novelu vetoval pan Klaus z funkce prezidenta, kterou nyní zastává. Ovšem z úplně jiných pozic, jak dokládá odůvodnění: „*Již dnes zbytečně nesmírně komplikovaný zákon o posuzování vlivů na životní prostředí způsobuje neúměrné protahování výstavby a bývá nepřekonatelnou překážkou pro stavbu nových významných a potřebných staveb. Po schválení novely hrozí průtahy ještě delší, než jsou při povolování staveb dnes (například u připravované dostavby JE Temelín).*“ Nu, poslance nyní čeká opětovné rozhodování o novele, která rozhodně není dobrá. Budeme jej sledovat.

Tiskovou zprávu Zeleného kruhu doplnil Edvard Sequens

Stavební firmy zvítězily, mohou stavět na ukradených pozemcích!

Senátoři začátkem října přijali závažnou změnu právního řádu. Chtějí bezprecedentně sáhnout na soukromé vlastnictví. Záminkou k tomu jim je vděčné téma urychlení výstavby dálnic, kvůli kterému schválili nový zákon. Snadné a rychlé výstavby dálnic chtějí dosáhnout tak, že vlastníkům nemovitostí stát odejme majetek bez toho, aby za něj současně zaplatil adekvátní náhradu. O té se bude muset občan dohadovat až ve chvíli, kdy stavební technika vyrazí na jeho pozemky a soudit pravděpodobně ještě dlouhá léta poté. Spousta vlastníků nemovitostí proto může přijít o majetek, aniž by dostali adekvátní náhradu a aniž by měli účinný přístup k soudní ochraně. To je řešení, které mohou uvítat pouze velké stavební firmy, jejichž práci platí daňoví poplatníci.

„*Po vyhlášení takového zákona se může lehce stát, že vám váš dům seberou, zbourají, a na jeho pozemku postaví silnici. Z vás se tak stane bezdomovec, který se ještě několik let může soudit o náhradu za svůj majetek*“, uvádí příklad Pavel Černohous z Ateliéru pro životní prostředí. „*Zákon je v rozporu s ústavním pořádkem České republiky, prolamuje ochranu a rovnost vlastnického práva a neumožňuje včas se domoci prostřednictvím žaloby spravedlnosti*“, hodnotí návrhy Luděk Šikola, právník Ekologického právního servisu.

To, že obavy o včasné vyplácení náhrad za takto vyvlastněné pozemky nejsou plané, vyplývá ze skutečnosti, že stát (a následně kraje, na které převedl některé silnice) se od roku 1989 nedovedl vypořádat s vlastníky pozemků, na kterých za minulého režimu stavěl silnice bez ohledu na jejich vlastnictví. Jedná se řádově o desítky procent rozlohy všech silnic. Jestliže ani po dvaceti letech nebylo těmto vlastníkům zapláceno za jejich pozemky, kdy bude zapláceno vlastníkům, kterým by byly podle navrhované novely sebrány pozemky s tím, že náhrada se vyřeší někdy později?

Nevládání organizace se důrazně ohrazují proti senátnímu i poslaneckému znění zákona o urychlení výstavby dopravní infrastruktury a požadují, aby tyto návrhy byly zamítnuty.

Tisková zpráva Ateliéru pro životní prostředí, Ekologického právního servisu a Zeleného kruhu

Fischer: Život bez nevládních organizací si neumím představit

Premiér Jan Fischer jednal v úterý 6. října se zástupci 11 střešních nevládních neziskových organizací, které reprezentují více než tisíc nevládních organizací, o vzájemné spolupráci mezi státem a jimi v době ekonomické krize. Byl mezi nimi i Zelený kruh, jehož je Calla členem. Od roku 1989 se jedná o historicky první společné jednání premiéra s občanským sektorem.

„Život společnosti bez nevládních organizací si už dnes neumíme představit, protože pracují v celém spektru oblastí, od sociálních, kulturních, ekologických, až po genderové a vzdělávací. Tato vláda je připravená jednat o tom, jak si můžeme být vzájemně užiteční,“ řekl premiér Fischer, který schůzkou svolal na základě iniciativy občanského sektoru „Nevládky a krize“ a na výzvu Asociace nevládních organizací k bližší spolupráci státu a tzv. třetího sektoru.

Zástupci organizací a premiér měli na programu jednání tři hlavní témata. První představovalo čerpání národních dotací a zejména včasného zveřejnění termínů přijímání projektů, zrychlení průběhu dotačních řízení a neprodlené vyplacení přidělených finančních prostředků. V druhém případě řešili přístup nevládních neziskových organizací k čerpání evropských dotací. Zástupci organizací se s premiérem shodli na tom, že je potřeba výrazně zjednodušit způsob čerpání evropských prostředků, umožnit vznik fondu malých projektů a napomoci řešení předfinancování schválených projektů. A v neposlední řadě premiér Fischer spolu se zástupci řešil spolupráci mezi sektory a především otázku zlepšení fungování Rady vlády pro nestátní neziskové organizace.

„Odchodem lidí, kteří získali během mnoha let práce značnou odbornost, hrozí rozpad sektoru, který jsme si vydobyli Sametovou revolucí. Pokud k tomu dojde, můžeme očekávat naprosto fatální dopady na společnost,“ řekl k jednání přítomný ministr pro lidská práva Michael Kocáb. Ekonomická krize postihuje také nevládní neziskové organizace, tedy poskytovatele veřejně prospěšných služeb, po kterých zároveň stoupá poptávka. V roce 2007 ocenil Český statistický úřad dobrovolnickou práci v nestátních neziskových organizacích na více než 10,5 miliardy korun, přičemž tento sektor zaměstnává 60 tisíc lidí na plný pracovní poměr, dále 1,3 milionu lidí na dohody a má 1,2 milionu dobrovolníků.

Zprávu Zeleného kruhu upravil Edvard Sequens

Letošní čtyřlístek příkladných životů

Prestížní cenu Right Livelihood Award uděluje stejnojmenná mezinárodní nadace každý rok ve Švédsku jako podporu a uznání za odvážnou činnost, kterou vybrané osoby pomáhají řešit zásadní problémy dneška. Vžilo se pro ni označení „Alternativní Nobelova cena“ a zpravidla si ji odnesou čtyři laureáti z různých oblastí celého světa. Letošní vyhlášení v půli října tuto zvyklost potvrdilo.

Česká média si události téměř nevšimla, jen některá přetiskla agenturní zprávu ČTK převzatou ze zahraničí. Časopis Týden k ní na vysvětlenou přidal, že se jedná o lidi, „o kterých svět většinou moc nebo vůbec nic neví“. Spíš je to ale tak, že o nich bohužel nevědí čeští novináři, a v důsledku toho ani naše veřejnost. Ostatně, podívejme se sami.

Letošní čtyřka je jako obvykle velmi zajímavá – a jistě poslouží i jako inspirace k odvaze a povzbuzení mnoha dalším občanským aktivistům.

David Suzuki, který dostal čestnou cenu za celoživotní dílo, je kanadským ekologickým aktivistou, akademikem a slavným popularizátorem vědy. Pro ty, kdo jej mají za neznámého, dodejme, že je držitelem čestných hodností dvaadvaceti univerzit, autorem desítek knih a průvodcem proslulého televizního přírodovědného seriálu. V českém překladu u nás vyšla jedna z jeho mnoha knih – nazvaná přízračně „Jde o přežití“. Jistě i vědomí tohoto imperativu přimělo Davida Suzukiho k tomu, aby odvážně překračoval roli vymezenou v dnešní společnosti akademickým vědcům. Suzuki odhaluje deformaci vědeckého poznání ze strany klimatických skeptiků, kteří jsou financováni ropnými společnostmi. Je také odhodlaným aktivistou a kvůli hrozbě klimatických změnám neváhá vyzývat své posluchače a veřejnost k tomu, aby za kriminální jednání v této věci vsadila některé dnešní politiky za mříže.

Druhým oceněným je **René Ngongo**, jenž již patnáct let bojuje za záchranu tropických deštných pralesů v rovníkové Africe – po Amazonii jde o jejich druhý největší komplex na naší planetě. Ve své činnosti se nenechal zastavit ani mnoholetou občanskou válkou v Kongu a přes krajně nebezpečné podmínky pokračoval ve své práci. Vytvořil vzdělávací programy pro místní obyvatele, ve kterých jim ukazuje, jak mohou zemědělsky hospodařit a získávat palivo, aniž by prales plošně ničili. Vedle znovuvysazování desítek tisíc stromů se zaměřil i na zásadní hrozbu pro zbývající prales: průmyslovou těžbu dřeva a nerostů. Právě tyto destruktivní projekty stály podle něj v pozadí krvavého konfliktu, který si vyžádal miliony civilních obětí. Dnes, po ukončení války, je oblast konžského pralesa ještě větším magnetem pro nadnárodní korporace, a Ngongo proto zaměřuje své aktivity na veřejnou konfrontaci s těmito ničiteli. Od roku 2004 pracuje pro Greenpeace a je hlavní postavou pobočky v Kinshase, kterou tato mezinárodní organizace oficiálně otevřela letos v létě.

Alyn Ware, třetí letošní vyznamenaný, usiluje o mezinárodní jaderné odzbrojení. Na Novém Zélandu, odkud pochází, se několik let věnoval osvětové práci s dětmi, zároveň aktivní účastí na masivní kampani během osmdesátých let přispěl k přijetí úplného zákazu jaderných zbraní v této zemi. Následně přesunul svoji pozornost na mezinárodní pole a úspěšně usiloval o vznik nezávislého Mezinárodního trestního soudu (ICC) a o to, že Mezinárodní soudní tribunál prohlásil roku 1996 hrozbu i použití jaderných zbraní za nelegální a připomenul povinnost všech států docílit úplného jaderného odzbrojení podle mezinárodních úmluv. (Klíčovým dokumentem je Smlouva o nešíření jaderných zbraní, kterou jaderné velmoci používají proti zemím podezřelým z úsilí o získání jaderné zbraně – aniž by samy dodržovaly důležité ustanovení této smlouvy, které je zavazuje zlikvidovat vlastní jaderný arzenál). Ware je také jedním ze dvou autorů publikace „Zajištění našeho přežití“, kterou v roce 2007 vydalo sdružení Mezinárodní lékaři proti jaderné válce (IPPNW). Předkládá a zdůvodňuje návrh nové konvence o jaderných zbraních, která by zakázala vývoj, zkoušky, držení, přesuny a použití jaderných zbraní, a to i jejich hrozbu. Publikace také poukazuje na přímé propojení mezi civilní jadernou energetikou a výrobou zbraní.

Čtyřlístek oceněných doplňuje **Catherine Hamlinová**, australská lékařka, která již padesát let provozuje a rozšiřuje bezplatné zdravotní služby v Etiopii. Specializuje se na vážné gynekologické problémy a síť jejích šesti nemocnic poskytne každoročně pomoc několika tisícům ženám. Je nositelkou nejvyššího státního vyznamenání Austrálie, ocenění Rotary a řady čestných lékařských titulů.

Dodejme, že mezi dosavadními nositeli této krásné ceny jsou i Astrid Lindgrenová, Ken Saro Wiwa, Robert Jungk či Wangari Maathai. Poslední jmenovaná byla následně vyznamenána i oficiální Nobelovou cenou míru. Od té se však Right Livelihood Award liší nejen tím, že nominace jsou otevřené veřejnosti, takže každý může navrhnout někoho, kdo vykonává záslužnou práci. Kritériem zde nejsou vynikající profesní výkony v rámci jednoho oboru, ale osobní statečnost, občanská angažovanost a úsilí o veřejný prospěch. O to větší je škoda, že u nás Right Livelihood Award zatím není příliš známa. Právě těchto hodnot se totiž naší společnost nedostává – a právě to je třeba začít měnit.

Jan Beránek, <http://blog.aktualne.centrum.cz/blogy/jan-beranek.php?itemid=7910>

o o o o o o o o o o o o o o o ZELENÉ PERLY PRO ROK 2009 o o o o o o o o o o o o o o

Pokračujeme v průběžném sbírání podivuhodných výroků, které se utkají v celostátní soutěži Zelená perla roku 2009. Budeme rádi, pokud nám, jako dosud, pomůžete s návrhy. Posílejte je na adresu redakce.

Edvard Sequens

„Je to ekoterorismus. Zásadně s postihy nesouhlasím, protože státní úřady by naopak obcím měly pomoci, a ne je postihovat.“

Jaroslav Větrovský, starosta obce Mladá Vožice reagoval na hrozbu pokuty ze strany ČIŽP, pokud město nebude mít do konce roku v provozu čistírnu odpadních vod s napojením alespoň 85 procent obyvatel

Vyšlo v MF DNES v článku „Špinavá voda = milion pokuty“, 31. března 2009.

Pozvánky na akce

Výstava PRIMA KLIMA

Co je skleníkový efekt? Jak funguje sluneční energie? Jak reguluje teplotu plynný obal Země? Co způsobuje svých chováním člověk? Jde o problém lokální či globální? Jak souvisí deštné pralesy s ochranou klimatu? Co může dělat každý z nás v každodenních rozhodnutích? Na tyto otázky dává odpověď putovní výstava „PRIMA KLIMA“. Téměř každý mluví o globální změně klimatu, ale málo se hovoří o tom, co může udělat každý z nás. Výstava na dvanácti panelech kromě odpovědí na výše vznesené otázky představuje jednotlivé dílčí oblasti, kde můžeme všichni dosáhnout významné úspory – dopravu, efektivní využívání energie, oblast nákupu a změn konzumního chování, vliv zemědělství či prevenci vzniku a správné nakládání s odpadem.

Výstavu pro putování po Jihočeském kraji zapůjčila Calla. Premiéru tu měla na semináři „Globální změna klimatu – fikce a fakta“ na konci září. Dále ji již viděli návštěvníci na festivalu EKOFILM na Přírodovědecké fakultě Jihočeské univerzity, představila se v Borovanech a na radnici v Českých Budějovicích.

Od 9. do 13. listopadu ji můžete vidět na Krajském úřadě Jihočeského kraje (ulice B. Němcové) v Českých Budějovicích v rámci Jihočeských dnů EVVO. Přístupno pondělí až čtvrtek od 7 do 18 hodin, v pátek od 7 do 15 hodin.

Poté spolu s Českým nadačním fondem pro Vydru odcestuje do třeboňské Městské knihovny, kde bude od 16. do 30. listopadu.

* * *

Jihočeské dny EVVO v Českých Budějovicích 9. až 13. listopadu 2009

Přijměte pozvání na zajímavé akce, které se budou konat v rámci Jihočeských dnů EVVO (Environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty) za podpory Státního fondu životního prostředí, Ministerstva životního prostředí a Jihočeského kraje.

9. listopadu od 11:00 do 12:30 hod. - Krajská síť environmentálních center KRASEC, o.s. pořádá setkání zástupců Jihočeského kraje se zástupci jihočeských ekologických neziskových organizací

10. listopadu od 17 hodin – panelová diskuse „Stromy a hmyz na Šumavě - souboj, nebo soužití?“

Akci pořádá: Český nadační fond pro vydru

Kde: v c. k. Solnici, Česká 66, České Budějovice

Les, stromy a dřevozravý hmyz z pohledu vědců a lesníků. Rozhovory o kůrovci, jeho roli v přírodě a aktuální situaci na Šumavě. Mezi diskutujícími budou zastoupeny všechny zainteresované strany, což slibuje vyvážené a zajímavé informace pro všechny zúčastněné.

10. a 11. listopadu - konference pro učitele základních a středních škol

Akci pořádá: CEGV Cassiopeia |

Kde: Krajský úřad v Českých Budějovicích, ul. Boženy Němcové 49/3

12. listopadu – seminář „Voda v krajině“

Akci pořádá: Český nadační fond pro vydru | Kdy: čtvrtek 12. listopadu 2009, od 9:30 do 15:45 hod
Kde: České Budějovice, U zimního stadionu 1952/2 - Krajský úřad, místnost č. 2010

Problematika kvality vody a schopnosti krajiny vodu účinně zadržovat z pohledu odborníků a praktiků různých oborů. Povodně a sucha, revitalizace vodních toků, vliv mokřadů, rybníků a zemědělského hospodaření na vodní bilanci v regionu – to budou přednášená a diskutovaná aktuální témata tohoto semináře, pořádaného Českým nadačním fondem pro vydru v rámci projektu občanského sdružení Krasec – "Pod korunou stromů". Seminář se uskuteční ve čtvrtek 12. listopadu od 9:30 do 15:45 hod. v zasedací místnosti krajského zastupitelstva Jihočeského kraje (místnost č. 2010), ulice U zimního stadionu 1952/2 v Českých Budějovicích, za podpory Státního fondu životního prostředí, Ministerstva životního prostředí a Jihočeského kraje. Další info v detailu, případné dotazy na msimek@vydry.org.

13. listopadu – seminář „Rybožraví predátoři“

Akci pořádá: Český nadační fond pro vydru | Kdy: pátek 13. listopadu 2009, 9:15 - 14:30 hod
Kde: České Budějovice, II. budova krajského úřadu v ul. B.Němcové 49/3, místnost č.325

Seminář, pořádaný Českým nadačním fondem pro vydru v rámci projektu občanského sdružení Krasec – "Pod korunou stromů" za podpory Státního fondu životního prostředí, Ministerstva životního prostředí a Jihočeského kraje, se bude zabývat problematikou škod způsobených vydrou říční, kormoránem velkým a norkem americkým. Přijďte si poslechnout příspěvky a názory rybářů, úředníků i zoologů nebo se seznámit s novou metodikou výpočtu náhrad škod. Seminář je určen především úředníkům, odborné veřejnosti, ale i všem, kterých se problematika dotýká či o ni mají zájem. Více dále v detailu. Přihlášky a další podrobné informace na mpacovska@vydry.org, popř. 775 264 625.

* * *

Společnost ROSA a sdružení Calla

Vás srdečně zvou na besedu v rámci Zelených čtvrteků

„Zdravé domy pro zdravé lidi“

s RNDr. Janou Krejsovou

hygieničkou a členkou rady pro školství, mládež a tělovýchovu Jihočeského kraje

Znečištění vnitřního prostředí aneb je vždy prima mikroklima? Jak se žije v panelových domech?
Syndrom nemocných domů. Rostliny čistící ovzduší.

Ve čtvrtek 19. 11. 2009 od 18.00 hodin

V kavárně Na půl cesty, Nová ul. 3, České Budějovice

Více informací:

Rosa – společnost pro ekologické informace a aktivity, Senovážné nám. 9, České Budějovice, tel.: 387 432 030, rosa@rosacb.cz, <http://www.rosacb.cz>

Calla – Sdružení pro záchranu prostředí, Fráni Šrámka 35, České Budějovice tel.: 387 310 166, calla@calla.cz, <http://www.calla.cz>

Tato akce je podpořena grantem z Islandu, Lichtenštejnska a Norska v rámci Finančního mechanismu EHP a Norského finančního mechanismu prostřednictvím Nadace rozvoje občanské společnosti, dále v rámci sítě Krasec za finanční podpory Státního fondu životního prostředí, Ministerstva životního prostředí a Krajského úřadu České Budějovice.

Výstava Tváře uranu

Do konce listopadu je v obecní knihovně ve Zlivi (v otvíracích hodinách)

V současné době nabízíme zapůjčení výstavy i dalším zájemcům na webu Cally www.calla.cz.

----- DÁBLÍKOVA PORADNA -----

Kdo vydává územní plán nebo jeho změnu? Zastupitelstvo nebo úřad?

Podle stavebního zákona č. 183/2006 Sb. vydává územní plán a jeho změny zastupitelstvo obce. De facto lze konstatovat, že pokud zastupitelstvo územní plán nebo jeho změnu odhlasuje, nastane sice proces, při kterém musí být zohledněna stanoviska dotčených orgánů sousedních obcí i krajského úřadu, ovšem tlak samosprávy na státní správu bývá často natolik silný, že nakonec bývá záměru vyhověno, byť například s jistými podmínkami. Zastupitelstvo obce musí před samotným vydáním ověřit, zda není územní plán v rozporu s politikou územního rozvoje, s územně plánovací dokumentací kraje, s výsledkem řešení případných rozporů nebo se stanovisky dotčených orgánů nebo krajského úřadu. Zastupitelstvo také může předložený návrh pořizovateli vrátit nebo zamítnout. V každém případě má zastupitelstvo při pořizování územního plánu a jeho změn poslední slovo.

Pavla Matějková

Ekologická poradna sdružení Calla

Mimo běžná témata ekologické poradny u nás můžete hledat pomoc v oblastech, na které se specializujeme:

Procesně-právní poradenství - metodická i právní pomoc občanům, obcím a občanským aktivitám při rozhodování o stavbách a činnostech ovlivňujících životní prostředí, zapojování veřejnosti do procesů posuzování vlivů staveb na životní prostředí, využívání zákonů o poskytování informací, zakládání občanských sdružení, organizování občanských aktivit, zprostředkování posudků. *Za tuto oblast poradny odpovídá Pavla Matějková, dosažitelná na telefonu 387 311 381, e-mail: pavla.matejkova@calla.cz.*

Ochrana přírody a krajiny - odborná pomoc v oblasti biologie a ochrany přírody, chráněná území a péče o ně, územní a druhová ochrana přírody (se zaměřením na entomologii a botaniku), ekopedagogické využití chráněných území. *Za tuto oblast poradenství je zodpovědný Jiří Řehounek, volejte ho na telefon 387 311 381 nebo pište na e-mail: rehounekj@seznam.cz.*

Obnova těžbou narušených území - přirozená obnova těžbou narušených území (především ve štěrkopískovnách), poradenství při tvorbě rekultivačních plánů využívajících přirozenou obnovu, využití těžbou narušených území v druhové ochraně a ekologické výchově a ekologie obnovy (restoration ecology). *V této oblasti Vám poradí Jiří Řehounek, kterého najdete na telefonu: 387 311 381, ale spíše na e-mailu: rehounekj@seznam.cz.*

Trvale udržitelná energetika - poradenství občanům, obcím i občanským sdružením v oboru obnovitelných zdrojů energie, jejich možnostech, dostupnosti, podporách pro realizaci, legislativě apod. Právní a všestranná informační pomoc obcím, u nichž by mohlo být vybudováno konečné úložiště vysoce radioaktivních odpadů, archiv informací k jaderné energetice. *Pro odpovědi z oblasti energetiky se obraťte na Edvarda Sequense na telefon: 387 310 166, e-mail: edvard.sequens@calla.cz.*

Alternativy pro zemědělství - informace o pěstování technických plodin v zemědělství a jejich dalším využití. Konzultace pro zemědělské podniky v oblasti energetické soběstačnosti: pěstování energetické biomasy, využití biopaliv. Archiv videí, fotografií, publikací a informačních materiálů o pěstování, zpracování a využití konopí setého. *Poradnu v oblasti zemědělství u nás vede Hana Gabrielová, kterou kontaktujte pomocí telefonu: 387 310 166 nebo e-mailu: hana.gabrielova@calla.cz.*

Poradenské hodiny pro veřejnost v kanceláři sdružení - Fráni Šrámka 35, České Budějovice:

Pondělí - 10 až 14 hodin (především energetika)

Středa - 13 až 16 hodin (především procesně-právní poradenství)

Čtvrtek - 14 až 17 hodin (především ochrana přírody a krajiny a ekologická obnova po těžbě surovin)

Osobní návštěva mimo poradenské hodiny je možná po předchozí domluvě. Využijte poradenství pomocí e-mailu: poradna@calla.cz. Písemné spojení: Calla, P.O. BOX 223, 370 04 České Budějovice.

Zpravodaj *Ďáblík* vydává:

Calla - Sdružení pro záchranu prostředí

Naše adresa: P. O. BOX 223 370 04 České Budějovice

Sídlo: Fráni Šrámka 35, České Budějovice

Telefon a fax: 387 310 166

Telefon: 387 311 381

E-mail: calla@calla.cz

Internet: <http://www.calla.cz>

Naše konto: 3202800544 / 0600 GE Money Bank, pob. České Budějovice

IČO: 62536761

*Starší čísla občasníku *Ďáblík* najdete na stránkách sdružení Calla.*

Uzávěrka dalšího čísla je 30. listopadu 2009.

- Nechcete-li dostávat tento zpravodaj, napište nám a my Vás okamžitě vyřadíme z adresáře. ◄◄
►► Chcete-li se přihlásit k jeho pravidelnému odběru, pište na calla@calla.cz ◄◄

Podpořeno grantem z Islandu, Lichtenštejska a Norska v rámci Finančního mechanismu EHP a Norského finančního mechanismu prostřednictvím Nadace rozvoje občanské společnosti.

